

asemănătoare, granițele fizice și politice ale Europei nefiind identice cu cele culturale. În acest sens autorul este de părere că întrebarea ar trebui pusă exact invers, nu „unde se termină Europa?” ci „de unde începe Europa?”. Tot astfel, dezideratul în definirea Europei ar trebui să pornească și de la întrebarea „ce nu este Europa?”. Împreună cu aceste întrebări, conchide autorul studiului de față, și considerând Ortodoxia ca *limes* se poate spune că granițele Europei nu se termină acolo unde Ortodoxia începe, ci trec chiar prin Ortodoxie, în acest sens pronunțându-se și tendințele de lărgire a granițelor Europei spre Est prin discutarea unei eventuale aderări a Turciei la Uniunea Europeană. Pentru a fi însă credibilă în mărturia ei teologică pe care este datoare să o facă, Ortodoxia trebuie să-și refacă mai întâi propria geografie canonică și apoi să-și asume rolul de *limes*.

În încheierea cărții găsim redate traducerile în românește ale unor documente la care se face referire în parcursul critic realizat de autor. În ordinea în care sunt expuse acestea sunt: 1. *Bisericile Ortodoxe locale și autocefale*; 2. *Bazele doctrinei Bisericii Ortodoxe Ruse despre demnitate, libertate și drepturile omului* (iunie 2008); 3. *Mesajul Întâistătătorilor Bisericilor Ortodoxe* (Fanar, 9 – 12 octombrie 2008); 4. *Sfântul și Marele Sinod al Bisericii Ortodoxe. A IV-a Conferință preconiliară* (Chambésy, 6 – 13 iunie 2009); 5. *Scrisoarea Patriarhală la Duminica Ortodoxiei* (Fanar, februarie 2010); 6. *Apelul la unitate și demnitate românească* (București, februarie 2010); 7. *Apel la unitatea și demnitatea Bisericii Ortodoxe* (Paris, 11 aprilie 2010, Duminica Sfântului Apostol Toma); 8. *Reacție la Apelul la unitatea și demnitatea românească a Bisericii Ortodoxe Române* (Michel Evdokimov); 9. *Răspuns la atacurile nedrepte față de un apel pastoral: Declarația Mitropoliei Române a Europei Occidentale și Meridionale* (Paris, 13 mai 2010, Înălțarea Domnului).

Cristian Stănculescu–Bârda

Wilhelm Dancă, *Pentru iubirea lui Cristos: dialoguri despre Biserică, Preoție și Credință*, Ed. Sapientia, Iași, 2011, 258 p.

Pentru Spiritualitatea ortodoxă, Sfintele Taine ale Bisericii presupun o serie de implicații duhovnicești din partea celor care se împărtășesc de harul lor. Acestea se raportează atât la pregătirea prealabilă pe care credinciosul o realizează în vederea unei anumite Taine, cât și la atitudinea pe care acesta trebuie să o adopte față de starea harică dobândită. Prin urmare, lucrarea Sfintelor Taine nu se reduce la simplul act al administrării lor, ci se extinde la